

ZIYORAT TURIZMI VA UNING TURIZM SOHASIDA TUTGAN O'RNI

Muhsina Jo'raboyeva

Annotatsiya: Ushbu maqolada ziyorat turizmining tarixiy ildizlari, zamonaviy turizm industriyasidagi o'rni hamda iqtisodiy, madaniy va ijtimoiy ta'sir omillari tahlil qilinadi. Diniy sayohatlarning global tendensiyalari, O'zbekistonning ziyorat turizmi salohiyati, bu yo'nalishda davlat siyosati va xalqaro hamkorlikning roli yoritiladi. Maqolada shuningdek, ziyorat turizmini barqaror rivojlantirish, infratuzilmani takomillashtirish hamda madaniy va diniy qadriyatlarni uyg'unlashtirish yo'nalishlari bo'yicha tahliliy fikrlar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: ziyorat turizmi, diniy meros, barqaror turizm, infratuzilma, qadriyat, xalqaro hamkorlik, milliy identitet, tarixiy joylar.

Ziyorat turizmi insoniyat tarixida eng qadimiy sayohat turlaridan biri sifatida shakllanib, asrlar davomida diniy e'tiqod, ma'naviyat va ruhiy poklanish ehtiyojidan kelib chiqqan. U diniy va ma'naviy motivlarga asoslangan holda, muqaddas joylarga tashrif buyurish, ruhiy taskin topish, e'tiqodni mustahkamlash maqsadida amalga oshiriladi. Bugungi kunda ziyorat turizmi nafaqat diniy tajriba, balki ijtimoiy-madaniy muloqot, tarixiy merosni asrab-avaylash va iqtisodiy rivojlanishning muhim omili sifatida ham qaralmoqda. Jahon miqyosida bu turizm turi eng keng tarqalgan yo'nalishlardan biri bo'lib, har yili millionlab insonlar Makkaga haj yoki umra ziyoratiga, Vatikanga, Quddusga, Buddist monastirlariga, hindlarning Varanasi shahriga, yoki boshqa muqaddas joylarga tashrif buyuradi. Demak, ziyorat turizmi global turizm oqimlarining ajralmas qismi sifatida dunyo iqtisodiyotiga katta hissa qo'shmoqda.

O'zbekiston o'zining boy diniy-madaniy merosi bilan Markaziy Osiyoda ziyorat turizmining eng muhim markazlaridan biri hisoblanadi. Buxorodagi Bahouddin Naqshband maqbarasi, Samarqanddagi Imom al-Buxoriy majmuasi, Termizdagi Hakim at-Termiziy ziyoratgohi, Toshkentdagi Hazrati Imom majmuasi, Xivadagi Pahlavon Mahmud maqbarasi va boshqa ko'plab joylar musulmon olamida muqaddas maskan sifatida tan olingan. Bu obyektlar nafaqat diniy e'tiqod timsoli, balki milliy madaniyat, tarix va san'at uyg'unligining yorqin ifodasidir. O'zbekiston hukumati so'nggi yillarda ziyorat turizmini iqtisodiyotning strategik tarmog'iga aylantirish yo'lida keng ko'lamli islohotlarni amalga oshirmoqda. 2019-yil 5-fevraldagi Prezident qarori bilan "Ziyorat turizmini rivojlantirish konsepsiyasi" tasdiqlandi. Ushbu hujjat asosida transport-logistika infratuzilmasi yangilanmoqda, yangi yo'nalishlar ochilmoqda, xizmat

ko'rsatish sifati xalqaro standartlarga moslashtirilmoqda. Ziyorat turizmi madaniy turizm bilan uzviy bog'liq bo'lib, u insonni ma'naviy jihatdan boyitish bilan birga, jamiyatda diniy bag'rikenglik, madaniyatlararo muloqot va o'zaro hurmatni rivojlantiradi. O'zbekiston tajribasida bu ayniqsa yaqqol ko'rinadi: Buxoro, Samarqand, Termiz, Xiva singari shaharlar nafaqat islom sivilizatsiyasining muhim markazlari, balki turli dinlar, madaniyatlar va etnoslar tinch-totuv yashagan hududlar sifatida tarix sahifalarida muhrlangan. Ziyorat turizmining asosiy afzalliklaridan biri — uning barqaror iqtisodiy model yaratish imkoniyatidir. Chunki ziyoratchilar odatda mavsumiy emas, balki yil davomida tashrif buyuradilar, bu esa turizm industriyasi uchun barqaror daromad manbaini ta'minlaydi. Bundan tashqari, ziyorat turizmi mahalliy aholining iqtisodiy faolligini oshiradi, milliy hunarmandchilik, gastronomiya va mehmondo'stlik an'analarining rivojlanishiga turtki beradi. Zamonaviy sharoitda ziyorat turizmini rivojlantirishda innovatsion yondashuvlar muhim o'rin tutadi. Xususan, raqamli texnologiyalar orqali ziyorat joylari haqida to'liq ma'lumot beruvchi mobil ilovalar, onlayn gidlar, virtual ziyoratlar tizimi joriy etilmoqda. Bu jarayon O'zbekistonda ham boshlangan bo'lib, "e-Ziyorat" platformasi, masjid va maqbaralarning 3D formatdagi taqdimotlari, onlayn rezervatsiya tizimlari orqali ziyoratchilar uchun qulayliklar yaratilmoqda. Shu bilan birga, xalqaro hamkorlik doirasida Malayziya, Indoneziya, Turkiya, Saudiya Arabistoni kabi davlatlar bilan ziyorat turizmini rivojlantirish bo'yicha qo'shma dasturlar amalga oshirilmoqda. Ziyorat turizmining ijtimoiy-madaniy o'lchovlarini tahlil qilar ekanmiz, uning jamiyatdagi ma'naviy uyg'onish jarayonlariga ta'siri ayniqsa muhimdir. Ziyorat insonni ruhiy jihatdan poklaydi, unga sabr, shukr, vijdoniy mas'uliyat kabi fazilatlarni singdiradi. Shu ma'noda, ziyorat turizmi faqat tashqi sayohat emas, balki ichki ruhiy safar, o'zini anglash jarayonidir. O'zbekistonda bu jarayon "Yangi O'zbekiston — yangi ma'naviyat" konsepsiyasi bilan uyg'unlashgan holda, milliy qadriyatlarni tiklash va yoshlar ongiga ma'naviy mas'uliyatni singdirish vositasi sifatida qaralmoqda.

Ziyorat turizmini barqaror rivojlantirish uchun davlat, xususiy sektor va jamoatchilik o'rtasida uzviy hamkorlik muhim. Xususan, ziyorat joylarida ekologik standartlarni joriy etish, hududlarda toza transport tizimlarini rivojlantirish, nogironligi bo'lgan shaxslar uchun qulay sharoit yaratish, mahalliy gidlarni tayyorlash va ularning malakasini oshirish ziyorat turizmi sifatini belgilovchi omillardandir. Bundan tashqari, xalqaro miqyosda O'zbekistonning ziyorat yo'nalishlarini brendlash, "Silk Road Spiritual Tour" kabi transmilliy loyihalarni targ'ib qilish mamlakatning turistik imijini mustahkamlaydi. Kelajak istiqboliga nazar tashlasak, ziyorat turizmi O'zbekiston uchun nafaqat iqtisodiy foyda manbai, balki milliy madaniyatni global miqyosda

targ'ib etuvchi, xalqaro do'stlik va tinchlikni mustahkamlovchi muhim diplomatik vosita bo'lib qoladi. Shuningdek, ekologik va axloqiy mas'uliyatga asoslangan yangi ziyorat modeli — “mas'uliyatli ziyorat” konsepsiyasini ishlab chiqish, bu borada xalqaro tajribani milliy sharoitga moslashtirish zarur. Chunki ziyoratning mohiyati moddiy emas, ma'naviy qadriyatlarga tayanadi; uni turizmning tijoriy shakliga aylantirmasdan, ruhiy va madaniy qadriyatlar uyg'unligini saqlash eng muhim vazifadir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining “Ziyorat turizmini rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida”gi PQ–4169-son qarori, 2019-yil 5-fevral.
2. UNWTO Annual Report, 2024.
3. UNESCO “Cultural and Religious Heritage Protection” Conference Materials, 2023.
4. Mirziyoyev Sh.M. “Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi”. Toshkent, 2022.
5. Karimov M. Ziyorat turizmi nazariyasi va amaliyoti. Toshkent: Iqtisodiyot, 2021.
6. O'zbekiston Turizm qo'mitasi axboroti, 2024.
7. Saudi Tourism Authority. Pilgrimage and Religious Tourism Report, Riyadh, 2023.

